History

KUR MANIH

La thoh da ka history committee
KUR MANIH

Acc No - 10,0178

Class No. 895.93. M 51 His

Author M Jamik . M .

Title Ka History Khun Jamik

Acc. No. 10,0178

STATE CENTRAL LIBRARY

GOVERNMENT OF MEGHALAYA

SHILLONG

1. Books may be retained for a period not exceeding **15 days** by members.
2. Books may be renewed on request at the discretion of the Librarian.
3. Dog-earing the pages of a book, marking or writing therein with ink or pencil, tearing or taking out its pages or otherwise damaging it, will constitute an injury to a book.
4. *Any such injury to a book is a serious offence; Unless a borrower points out the injury at the time of borrowing the book he shall be required to replace the book or pay its price.*

Help to keep the book fresh and clean

History

KUR MANIH

[illegible] da ka history committee
KUR MANIH

CHECKED

State C tral Library
Shillong

HISTORY
KUR
MANIH

Ba la thoh da ka History Committtee hapoh jong ka jingialam I Mr. Mosmen Manih, kum u Convenor, Mr. Medwer Manih, Mr. A.R. Manih, Mr. R.M. Manih, Mr. Shwel Manih, Mr. Koren Manih, Mr. Bival Manih bad Mr. K.V.T. Manih kum ki dkhot.

La pynbit pynbiang da I Miss Ibaphimon Manih M.A. (Khasi) Umlynka, Shillong.

Sd/	Sd/
Mr. Mosmen Manih	Ibaphimon Manih
Diwon	Umlyngka
Ri-Bhoi District	Shillong - 793000
Meghalaya	Meghalaya

KYNTIEN LAMPHRANG

Nyngkong eh ngim lah khlem da ai ka jingnguh jingiaroh ia U Blei Trai Kynrad, Nongbuh Nongthaw u ba la thaw ia ngi ki kur Manih ban long briew man briew hapoh ka Bri U Hynñiew Trep Hynñiew Skum, ka jaid bynriew ba tip briew tip Blei.

Hadien ka jingsakma kaba da ki spah snem ka kur Manih ka la ia kynduh biang ha ka snem 1994 ha Diwon ha iing jong i kong Bratis Manih, kane ka jingiakynduh ka lah jia long dei namar ka jingpyrshang jong i meirad BREN MANIH (Bam kwai ha dwar U Blei) ban pan ban lang biang ia ki kur kiba la sakma kylleng ka bri u Hynniew Trep. Te dei naduh kane ka snem ba ki kñii ki la iaid shaphrang khlem ran dien shuh ban seng ia ka Dorbar Kur Manih hapoh jong ka jingialam jong kine ki kñii ba la jer kyrteng harum :

1. Mr. Mosmen Manih

2. Mr. Medwer Manih

3. Mr. K.V.T. Manih

4. Mr. Komol Manih

5. Mr. Small Manih

Ha ka 13 tarik Iaiong (April) 1996 la pynlong ia ka jingialang kur ha iing jong I Verginia Manih ha Mawlong bad ha kane ka jingialang la thung (Constitute) ia ka Central Executive Committee kaba pura jong ka kur ha

kaba la jied ruh ia kine harum kum ki nongkitkam (Office Bearers) bad Executive Member.

1. Chairman	:	Mr. Medwer Manih
2. General Secretary	:	Mr. Arson Roy Manih
3. Assistant General Secretary	:	Mr. Kendleson Manih
4. Treasurer	:	Mr. Binal Manih
5. Statistician	:	Mr. K.V.T. Manih
6. Auditors	:	Mr. R.M. Manih & Obian Manih

7. Executive Member :

(1) Mawlong Area	:	(a) Mr. Abias Manih
		(b) Mr. Kotwel Manih
		(c) Mr. Robert Manih
		(d) Mr. Thian Manih
		(e) Mr. Tessing Manih
(2) Umken Area	:	(a) Mr. Tril Manih
		(b) Mr. Ting Manih
(3) Diwon Area	:	(a) Mr. Mosmen Manih
		(b) Mr. Blit Manih
		(c) Mr. Aprik Manih
		(d) Mr. Phres Manih

(4) Umsaw Nongbri Area : (a) Mr. Osen Manih

(5) Umsawkhwan Area : (a) Mr. Kolshon Roy Manih

(b) Mr. K.R. Manih

(6) Shillong Area : (a) Mr Kitbok Manih

(b) Mr Komol Manih

(c) Mrs. Skildamon Manih

(d) Mr. Rojester Manih

(e) Mr. Bansynshar Manih

(7) Nongtham Area : (a) Mr. Klosting Manih

(b) Mr. Jerly Manih

(c) Mr. Shmel Manih

(d) Mr. Passing Manih

(e) Koren Manih

(8) Ki Daloi bad ki tymmen shnong ka kur sha ka raid Nongtluh ki la long lypa ki dkhot lane member ka Executive Committee.

Kane ka Central Executive Committee ka la pyndep bun bah ki kam kiba iadei bad ka bha ka miat jong ka kur hi baroh kawei na kita ki kam ka long ka jingthoh "History Kur".

Kane ka history kur ka long kumne kumba ka long mynta ka dei eh ka jingia trei lang met bad mynsiem jong baroh ki kur kiba don ha ki jaka bapher bapher jong ka Bri

u Hynñiew Trep u Hynñiew Skum. Hynrei nga sngew ban ai ia ka burom ba kham kyrpang ia I Mr. Mosmen Manih na Diwon kumjuh ruh ia baroh ki dkhot ka History Committee kiba la kham pyllut por ha ka ban ïit bniah ia ka jing hiar pateng bad ruh ban ai khublei ia I Miss Ibaphimon Manih, na Umlynka i ba la kloi ban ia don bynta bad kane ka kam ha kaba pynbit pynbiang ia kane ka jingthoh History Kur.

Ki jingthoh kiba don ha kane ka History Kur ki long kiba la pynshong nongrim beit tang na ki khana pateng jong ki kñi bad ki kmie tymmen hyndai, ym dei kiba la shu thaw ne mutdur bad ha kaba thoh ruh ia kane ka History Kur Manih ym shym la mang lypa ban pynbiang tarajur bad kino kino ki kyndon lane ki rukom thoh kiba la pynbit kyrpang ki juh leh, hynrei la thoh beit thik na ka bynta ka jing myntoi jong ki kur Manih bad jong kito kiba sngewtynnad ban tip. Nga kwah ruh ban pynpaw hangne, ba kane ka long ka sien kaba nyngkong eh, ban thoh ia kane ka History Kur ha ka jingpyrshang kaba rit. Lehse lah ban don ki bynta kiba tam lane duna. Nga nguh lut ia phi ki nongpule ban nym thew ia kita baroh, hynrei ban ia ai jingmut lem ban pynbit pynbiang ia kiba kum kita.

Khublei shibun

Sd/

Dt. Mawlai Mawiong
Umjapung
The 5th Feb' 1999

(Mr. Arson Roy Manih)
General Secretary
C.E.C.
KUR MANIH

KI NONGKITKAM 1996 - 1999

Na ka diang :

1. Mr. K.V.T. Manih
2. Mr. Kendleson Manih
3. Mr. A.R. Manih
4. Mr. Medwer Manih
5. Mr. Obian Manih
6. Mr. Binal Manih
7. Mr. R.M. Manih

KI NONGKITKAM BAD DKHOT KA EXECUTIVE COMMITTEE

Na ka Diang :-

Ba shong :

(1) Mr. Mosmen Manih
(2) Mr. Blit Manih
(3) Mr. Small Manih
(4) Mr. K.R. Manih
(5) Mr. Kitbok Manih
(6) Kendleson Manih
(7) Mr. K.V.T. Manih
(8) Mr. Obian Manih

Ba Ieng :

(1) Mr. Kolshon Roy Manih
(2) Mr. Osen Manih
(3) Mr. Robert Manih
(4) Mr. Binal Manih
(5) Mr. A.R. Manih
(6) Mr. Tersing Manih
(7) Mrs. Skildamon Manih
(8) Mr. Tril Manih
(9) Mr. Medwer Manih
(10) Mr. Khawel Manih
(11) Mr. Thian Manih
(12) Mr. Ting Manih
(13) Mr. R.M. Manih
(14) Mr. Aphrik Manik

KA KUR MANIH

Ka kur Manih kala long kawei naki jait ki khong kaba la pynphuh pynphieng ia ka bri u Hynñiewtrep. Katkum ka jinglum jingtip I Rev. T. Rodbone[1] (bam kwai ha dwar u Blei) ia ki jait ki khong khasi. Ka kur Manih ka la long kawei na kiba bun ki kur Khasi kaba la paw bad kynthup hangta.

Ka shnong trai ki Manih ka dei ka Janthah Rangkhem Laispah Dienki. Kane ka shnong ka don ha shiliang ka Wah Kulong, bad kaba hap ha District Nowgong jong ka Assam. Dei nangne na Janthah Rangkhem ba ki Manih ki sdang nyngkong ch iaka longïing longsem. Kumba long lem ki kur Khasi baroh katkum ka jingbuh beit buh ryntih ki long san mansan, ha ryngkat ka Iawbei bad u Thawlang ka kheiñ kur kheiñ jait, ka longkur longjait ka long na ka liang ka kmei. Kum ba ka shalyntem jong ka por ka iai tyllun, ka kur Manih kala roi la par parum pareh, la iar u tnum u tyndai kylleng. Ki la sdang ban krih shatei bad shathie, mihngi sepngi. Mynta phin shem ba ki Manih ki don ha man la ki sawdong sawkun jong ka Ri Lum Khasi.

Katkum ki khana pateng ki riew tymmen la ia thuh ha ka Janthah Rangkhem ka dei ka shnong trai ki Manih. Kum kawei ka raid ka hap hapoh kajingsynshar ki syiem Hindu. Ka rukom synshar khadar jong kine ki syiem

---

[1]Rev. T. Rodbone, (U Khasi, page 192 - 1997)

la ia thuh ba ka la iapher bak-ly-bak naka rukom synshar ki Syiem Khasi. Ka ba sngewtriem ban tip ka long ha kine ki syiem Hindu ki ju don ka niam kaba khyllah. Ha kaba ki ju kñia da ki mynsiem briew. Ki don ia kata ka 'NiamKñia Briew' bad ia kane ki ju leh man ka snem. Ka la jia ha ka por ba u Syiem Juwah Moit Jrok u bat iaka bor synshar kum u syiem, ka 'Niam Kñia Briew' kaba ju don la ong ba kala long palat u pud. Namar une u syiem u long uba khwan lalot, u kwah bad u thrang tang kumno ban lum spah. Kumta kane kala pynlong ia u ba un ym salia wat ban bthat jubor ia kiba bun ki mynsiem briew. U long u syiem uba runar haduh katta katta. Um don ka mynsiem sngewsynei, ka mynsiem sngewlem ia ki para briew. Tang shu poi ka por syntiew kba (ha u bnai Risaw) man la u snem, u ju pynlong iaka kñia mane blei jong u. Ha kane ka jingleh niam u ju kñia da ki khatar ngut ki khynnah kiba hapoh ka khatar snem ka rta. U leh ia kane khnang ban bha ban miat u kba u khaw jong u. Kane ka jingleh u Syiem Juwah Moit Jrok ka la pynjynjar sat ia ki khun ki hajar, kiba hap hapoh ka jingsynshar jong u. Ki la im haka tieng ka smiej, bad ki rit mynsiem naka bynta ki khun kti jong ki, kiba lui lui, kiba ki la hap ban duh noh tang shu poi ka por syntiew kba.

Ka Raid Janthah Rangkhem Laispah Dienki ka la mad ia kum kata ka jingjia ba shyrkhei na kawei ka snem sha ka wei pat. Ka la don ka wei ka longkmie naka Kur Manih kaba stad bad iohi jngai, kaba kyrteng ka Soil Manih. Kane ka longkmie kaba long ruh kum ka kmie tymmen ka la iohi iaka ne ka jingjia ba triem, kaba la wallam iaka jingduh ei ia ki ba bun ki mynsiem kiba kordor

bad ka jingpaid dohnud ki kmie ki kpa. Ka tip shai ba ka kur Manih ka ngat bad kan sa nang ngat ha kata ka apot sepsngi. Kumta kala pynlong ia ka wei ka jingialang, ban ia kynduh lang kum ka kur baroh, ryngkat ki kñi ki kpa, ki kmienah kmiesan, ki para, pyrsa lem bad ki khun ki kti jong baroh ka kur Manih. Kane ka longkmie kala pynpaw ha khmat u Jarlu Manih uba long u Rangbah Kur ka la ong kumne "Kat kane ka apot ngi la shem ngi la ngat. ngi la duh ei iala ki khun ki kti, la shai la shisngi ngin ym don khun don kti shuh bad kan duh ka kur ka jait lada ngin dang iai sah hangne. Kumno ngin leh?" U Jarlu kum u Rangbah u la kan tiaw, u da pyrkhat bad puson ía kita ki kyntien, kiba la mih naka shyntur ka Soil kum ka kmie. U sngewthuh biang biang ba da lei lei ruh um lah ban ialeh pyrshah ia u syiem da ka bor. Kumta u Jarlu, ka soil lem bad ka kur ka jait baroh ki la ia rai ban shu phet shnong noh nangta na Janthah Rangkhem Laispah Dienki khnang ban lait na ka duhjait duh kynja. Hadien ba ki la iaid kumba katto katne sngi ki la leit poi ha Kulongpar, kaba don harud ka wah Kulong. Ynda ki la poi hangta ki la shong ban pynjah thait ia lade shipor. Ki la sah ha ka dum ka lyngngoh, namar kim lah ban klan sha shiliang kata ka wah, naba ka long kaba iar bad kaba jylliew. Ka jingkylli ka long "Kumno kin klan ia kata ka wah?" Ka Soil ka peit bad bishar ia ka wah, ka la kum iohi liak ia kawei ka dieng kaba heh bad jrong theiñ hangta bad kata ka dei ka Diengdor. Mar ia iohi Kumta ka la don ka jingkyrmen ba la kumno kumno ruh kin sa lah ban jam sha shiliang ka wah. Kumta ka Soil ka la ud la nam ha kata ka diengdor bad ki Ryngkew ki

Basa kur kala ong: "Ko ka diengdor, to pynkam ia ngi sha shilliang ngin pynlong ia pha kum ka kmie, ka kiaw pateng la pateng" Tang shu la dep kren ia kine ki ktien, ka la nguh ka dem arted ia ki Ryngkew ki Basa.

Ha kata ka juk jong ka 'Aiom Ksiar', mynba ka 'Hok' ka dang ieng rasong. Ka ktien u briew ka dang shong sbai, kam don kano kano ka jingeh ka ban khang ban pynwit ia ki. Mar syndep ka nguh ka dem, kata ka diengdor ka la kyllon bad ka la pun jingkieng iaki na shiliang sha shilliang ka wah. U Jarlu Manih, Ka Soil Manih lem bad ki kur Manih baroh ki la ioh ban iaid suk nalor jong kata ka dieng sha shilliang jong ka wah Kulong. Dei naduh kata ka por haduh mynta mynne ba ki Manih kim ju pom beiñ ne pom thala iaka Diengdor.

Hadien ba ki la lah ban kam ia ka Wah Kulong, kila bteng biang iaka jingiaid lynti jong ki da ki bun bun sngi, haduh ban kin da poi ha ki shnat jong u Lum Mawkhla. U Lum Mawkhla u dei u lum rit na uba lah ban iohi ia u Dulmaji, U Rynkew u Basan jong ka kur Manih, ia uba ki Manih ki mane kum u 'lei kur'. Dei halor jong une u lumkhla, ba u Jarlu, ka Soil bad kiwei ki kur Manih baroh kila shong la sah hadien ba ki la mih na Janthah Rangkhem Laispah Dienki. Hangne ki la shong la sah bun bun snem, ki im suk im sain, ki la roi la par ha ka liang ka spah ka phew, ka jingdon jingem khamtam eh ka jingroi jong ka kur ka jait.

Ka jaka ki Manih kaba ki shong ki sah ha uta u lum Mawkhla ka hap hapoh ka Raid Sakra. Kumta haba ki

leit poi ha kata ka jaka ki la ia kren ia khana ruh da ka ktien trai shnong jong ka Raid sakra. Ka ktien ka thylhiej kaba ki ju pyndonkam barabor kala sdang ban kylla suki suki. Ka rukom kynnoh ia ki kyntien ka sa sdang pher. Ha ka jaka ban ong 'Mani' ki ong noh 'Manih'. Dei naduh kata ka por ba ki sa khot 'Manih' tad haduh kine ki sngi. Kane ka shnong Sakra ka don sha shilliang jong ka wah rit, marsyndah u lum Mawkhla kaba ki khot ka Nongriim Sakra. Ki Manih kila sah bun snem ha lum Mawkhla, ryngkat ki ia im, ki ia leit ia wan, ki trei ki ktah bad ki briew jong ka Raid Sakra. Ha kata ka por ba ki Manih ki wan buhai shnong hapoh Raid Sakra la khot iaki da ki 'Nong Janthah Rangkhem' kaba mut ba ki wan na Janthah Rangkhem.

La ia thuh ba ha ka por ba ki Manih ki shong ki sah ha u Lum Mawkhla, la don u wei u 'labah uba bam doh briew jan man ka sngi. Kaba phylla ka long ba uta u khla u bam tang iaki briew kiba dei naka kur Sakra, kat haduh ba ki la jan duhjait. Kiba sah ki long sa tang lai ngut. Kata ar ngut ki kynthei bad iwei i shynrang. U long kñi naka kur Sakra u la bun jingmut kumno un leh ban lait naki tyngam u khla. Ynda u la wad iaka daw lyngba ka shat ka kheiñ, ka kylli bad tohkit mano ba lah ban iada ia ka kur jong u. Ka luh ka khan (ka shat ka kheiñ) ka pynpaw shai kdar ba dei sa tang ka kur Manih ka ba lah ban iada ia ki na kata ka jingma. Hapdeng ka jingjynjar sat kaba kat kata ki Sakra ki la pan jingiarap na ka kur Manih. Da ka mynsiem sngewsynei ki Manih kila sngew la sngap iaka jingkyrpad jong ki, kumta ki la ri la kdup ia ki. Ki Manih ki dem ki kyrpad ia u 'lei kur jong ki,U Dulmaji' ba un pynlait im

iaka kur Sakra na uta u 'labah. Ki la ñiat ha u pyrthat bad tang ma u hi uba lah ban pyniap ia uta u 'labah. Ryngkat ka niam ka rukom ki la kñia kawei ka 'Ñiang kmei ha u pyrthat bad mar ia dep kata ka kñia ka khriam, la wan hap u slap malu mala. Kyndit kyndit la wan ka jingtynshaiñ jong ka lei lieh bad u pyrthat u ha pom ar lyngkhot ia uta u'labah. Ki Sakra hadien kata ka jingjia ki la sngewnguh shi katdei eh ia ka Kur Manih, kumta ban sah jingkynmaw ia kata ka jingiarap ka Kur Manih ki la ia teh kur noh.

Hadien katei ka jingjia ki Manih kim sngewtynnad shuh ban shong ban sah ha kane ka jaka kata ha uta u lum Mawkhla jong ka Raid Sakra. Kumta ki la bteng biang ia ka jingiaid lynti jong ki. Ka jingthmu jong ki ka long ban wad ia ka jaka ba dang laitluid na ka jingsynshar jong kiwei pat ki briew. U Hariu Manih kum u Rangbah Kur u la ong: "Ba ngin long hi ma ngi ki trai jaka ban bat ia ka bor ka iktiar hala de hi ngi dei ban wad ka jaka kaba biang". Hadien kata ki la poi ha kawei ka jaka kaba kham pyngngad bad kaba ym pat don mano mano ba shong ba sah, ka jaka kaba dang laitluid. Ki la buhai shnong ha ka jaka ba la khot Lynkdong Malawoi, kaba hap mynta hapoh ka Raid Mathan, Hima Mylliem. Ha ka miet kaba ki poi nyngkong eh ki la ia sher dara malu mala bad kila thiah hapoh iing dara shi por katba kim pat lah ban shna ka ïing kaba skhem. Suki suki ki la pynlong shnong ha kata ka jaka, ki la tei sa ki ïing kaba bha, ki trei ki ktah, ki rep ki riang, ki dap ki biang ki pahuh pahai ha ka bam ka dih ka kup ka sem.

Hadien katto katne snem la wan poi wir sa kiwei

pat ki briew. Kine kila kyrpad ia u Janlu ban ai jaka sah iaki shipor arpor, ki dei ki briew kiba na Mathan. Ki la kyrpad ia u Jarlu Manih kida ong: "Ko Kynrad to ai ha ngi tang ka jaka ban teh blang bad nongrim ïing, lada phi lah ban ai jaka ia ngi, ngin nguh syiem dem syiem, ngin kohnguh katba phi hukum." Ki Mathan ki leh ia kane namar ki sngewthuh ba ki Manih ki long ki trai Muluk trai jaka, kiba don la u Ryngkew u Basa, ka jaka nguh blei dem blei, ha u lum kñia Ryngku. Halor jong une u lum ba ki tei iaka duwan dupat ban pynleit iaka kñia ka khriam ia u 'lei Ryngkew, u ba long u Rungku jong ki. Ia une u lum la khot u lum Ryngku Manih haduh kine ki sngi. Dei halor kane ka nongnim ba ki Mathan ka hap ban wan trei *Nongsyngra - nongtyngka bad ban ai u synñiang u bynhei ha ki Manih, kiba bat iaka niam ka rukom. ha kano kano ka por ba ki Manih ki donkam. Haduh mynta ka Lyngkdong Malawoi ka dang dei hi ka kyndew jong ka Kur Manih.

Ha Lyngkdong Malawoi ki Manih ki sah kumba katto katne snem. Ha ka por ba ki Manih ki sah ha kane ka jaka, u Jarlu Manih u ia iaid paralok bha bad u Suwai Matong u Rangbah kur ki Matong, kiba shong ba sah ha kyndew Lamarei.

Ka la jia shisien na kano ma kano ka daw ki Matong ki la shah byrngem thma ha u syiem Marynzong. U Suwai Matong u la leit shi syndon sha u Jarlu Manih u paralok ba u ieit u thoin ban iathuh ia kane ka jingjia. U Jarlu Manih kum u lok ba shisha u la sngewlem ia la u paralok bad u la ai jingmut ban ia mih shnong noh nangta baroh arliang kur, ki Manih bad ki Matong. Ha kata ka jing phet shnong

jong ki don napdeng jong ki Manih kiba la poi sha Ingjal bad kiba bun ki la leit poi sha Khyndai Umtong, kaba hap hapoh ka Raid Nongsohbar. Ia kane ka jaka la khot ka 'Khyndai Umtong' namar ki don Khyndai tylli ki um shyngiar. Kawei na kita ka shyngiar la pyndonkam da ka syiem sad. Kumta ia kata ka um shyngiar kaba khatduh ch la pyndonkam daka syiem sad la khot haduh mynta mynne daka "Um - Ka - Duh" bad iaka jaka ka ba don hangta la tip ia ka daka "shnong ka Duh".

Hangta ha khyndai Umtong ki Manih ki la shong la sah kila ioh ka jaka ka puta, ka khling ka khamar*. Ha kata ka por ba ki Manih ki shong hangta ha Raid Nongsohbar ka la jia shisien ba u Syiem Narlein, u la wan pan jingiarap na u Jarlu Manih namar u kwah ban leit ialeh thma pyrshah ia ki Synteng. Ki Narlein kila kular ban ym iehnoh kumto ia u Jarlu lem bad ka kur jong u. Ki da kular ban ai ka bhah ka bynta kaba biang lada ki jop thma pyrshah iaki Synteng. U Jarlu kum u briew uba sbun um shym la kyrngah ia kata ka jingkyrpad ki briew jong ka Raid Narlein hynrei u la mynjur ban ai jingiarap ia ki katba ki don kam. Hadien ba ki la jop iaka thma ki Narlein kim shym la lah ban siew dep ia ka ram kaba ki dei ban ai ha u Jarlu bad ki kur Manih jong u ryngkat bad ki kur Matong kaba shongdor kumba 'San Iarong Khlieh briew'.

U Jarlu Manih lem bad ka kynhun jong u ki Manih bad ki Matong kila mih biang na Khyndai Umtong ban

*Khling-Khamar (Ka jaka nguh blei dem blei jong ka kur)

bteng biang iaka jingiaid jong ki. Katba ki dang ïaid la lap ka thait ka jrem, kumta ki la sher dara malu mala ban shong katto katne por ha kawei ka jaka kaba don harud jong ka Wah Umta. Ia kata ka jaka la tip ka ka Kroh Shait kaba don harum ka tharia Tarsen ne 'Knor Tyrliet'. Ki Manih bad ki Matong haba ki poi ha kane ka jaka kila sngewlaitluid bha namar ym pat don ba shong shnong hangta. Ka jaka ka long ka ba khuid bad ipyngngad shibun artad ba ka long harud wah. Ki kynthei khynnah mynsngi mynshai ki ju sngewtynnad ban leit sum, leit saitjain sha wah. Ynda kila dep sum dep sleh ki ju thad pynrkhiang iala ki shñiuh khlieh halor ki maw jong kata ka wah. Ka la jia ha kawei ka sngi, ki myntri jong u syiem Nongbri ki la ia leit siat mrad sha khlaw. Namar ka jingshit kyrang jong ka sngi ki la sngewthait bad sliang um ym don pyrthei shuh. Kumta ki la hiar arsut sha kata ka wah Umta ban dih um. Ka leit jia ryngkhat ba napdeng kita ki samla kiba sum bad thad shñiuh hangta ha wah, kaba kham bha briew napdeng baroh ka dei ka samla naka kur Manih kaba kyrteng ka Sen Manih. Ki myntri u syiem ki la kum iohi liak ia kata ka samla bad kila sngewlyngngoh ban lap iaka ha kum kata ka jaka. Khlem pynslem ciei ruh, kloi lan ki la wan iathuh ha u syiem jong ki ia kaei kaba ki la iohi. U syiem Nongbri namar u long uba dang samla um nang ong ne leh ci ei ruh, u la sngew shoh biej ia kata ka jingiathuh ki myntri jong u. Mar kumta u la hukum iala ki myntri ba kin leit shaw ia kata ka thei bha briew ban long ka Mahadei jong u. Bak ki la mih ban leit shaw iaka na kata ka jaka ba ki la shem. Ynda ki la ioh ia ka, katba ki dang wan phai sha ïing syiem,

u Jyndem Pator uba na ka jait Mawphniang, uwei na ki myntri syiem u la kylli iaka kyrteng bad jait jong kata ka thei samla, ka ruh ka la iathuh ha u ba ka dei ka Sen Manih. Namar ba ym pat ju don satia ka jait ne kur Manih hapoh ka Raid Nongbri u la ong ba ka long kaba jah burom ia u syiem jong ki. Kumta, uta u myntri u la ia sylla bad ka ba kan ong ha u syiem ba ka dci naka jait Mawphniang. Namar ki Mawphniang ki long ki ba bun paid bha hapoh ka Raid.

Ka Sen Manih lem bad ki myntri u syiem ki la poi ha ing sad jong u syicm Nongbri, U syiem u la peit bad bishar bha iaka naduh khlieh haduh khongdong, u shem ba ka long shisha ka samla kaba bha briew jylluin lymphuin. U la um ka dohnud hin-ly-hin. Da ka jingieit kaba shlei bad kyrsoi napoh ka dohnud jong u, u la kylli iaka u ong kaei ka kyrteng bad ka jait jong ka. Ka la jubab da ka sur kaba jem ba ka dei ka Sen jait Mawphniang. Ka da bat ia ka kular bad jingbthah jong u myntri Jyndem Pator Mawphniang. Kumta ka Sen ka la kylla long ka Mahadei u Syiem bad baroh ki khun jong ka ki ai ka jait Mawphniang. la kiba ngi khot ki Mawphniang bhur, kaba thew ia baroh kiba ki hiar pateng naka Sen Manih. Naduh kata ka por ki Manih ki don ka jingiateh kur bad ki Mawphniang Bhur. Kine ar kur kim lah ban ia poi kha poi man haduh kine ki sngi namar ki dang dei kawei ka doh kawei ka snam.

Nangta na Kroh Shait ki Manih kila hiar noh kham harum khyndiat. Ki la shong thait biang ha Ranglein, harud jong ka wah Umta, ryngkat bad ka kynhun jong ka kur Matong. Ha kata ka por la wan lap ia ki da ki briew jong u

Madhu[3] Syiem bad u Mukda[4] Sangot Laloo jong ka Raid Nongtluh, kiba shong ba sah ha khyndew Mawdaloi Raid Nongtluh. Mar syn iohi ba don ki riew phylla ha Ranglein, ki la rah khubor kloi lan sha u syiem. U Madhu Syiem, tang mar ia ioh khubor u la lum lang iaki rangbah jong ka shnong ban leit peit ki dci kiei. U da bthah ruh iaki ba kin da kylli pyrthew bha ioh dei ki riew sniew ne ki phuli ki syntiat.

Ha ka jingkylli tohkit jong ki briew u syiem, u Jarlu Manih khlem buhrieh eiei ruh u la iathuh iaka jingshisha kumba ka long. U da ong 'Ngim dci ki briew kiba sniew, ngi don la ka jaka ka puta, ka nguh blei dem blei, ngi poi hangne tang naka daw ka shempap naka shah byrngem thma'. U la iathuh lut naduh ba ki sdang ban mih na Janthah Rangkhem haduh ba kin da poi ha kata ka jaka kaba ki ia shong kaba dci ka Ranglein. Kita ki briew u Madhu Syiem kila leit phai sha la shnong ban iathuh ia kiei kiei baroh kiba ki la iohsngew na u Jarlu bad ka kynhun jong u. Ynda u syiem u la iohsngew ia kata u la bthah biang ia ki ba kin leit khot ia kita ki briew jong u Jarlu u da ong ba kin dci ban wan ha khmat jong u. Kumta ki la leit biang ban khot ia ki. Ka kynhun jong u Jarlu bad ki briew u syiem ki la ia leit lang sha ïing syiem ha ka Nongbah Nongtluh. Tang shu poi, u syiem u la kylli biang ia ki, U Jarlu u la jubab biang ia u da kijuh ki kyntien ba u la khlei na ba sdang. U iathuh beit iaka jingjia ha Janthah Rangkhem Laispah

[3]Mudha - U dci u syiem ka Raid Nongtluh.

[4]Mukda - U dci u sangot na ka jait Laloo.

Dienki kum ba ka long. U la ong ruh ba 'Mynta ngin leit phai biang sha la ka jong ka shnong kaba dei ka Lyngkdong Malawoi'. U syiem u la sngewsynei kylla iaki bad u la bthah ia ki ban shong lang noh ha kata ka shnong. U la kular ruh ban ai ia ki ka bhah ka bynta, ka longsan mansan ban long kum ki nongsynshar hapoh ka raid ka hima jong u. U Jarlu bad laka kynhun ki la ia shong shnong noh hangta haka jaka ba u syiem u la ai ia ki kaba kyrteng ka Mawdaloi Mawlamarei ha ka Raid Nongtluh. Ki la im la sah ryngkat bad ki khun ki hajar ka raid Nongtluh.

U syiem Nongtluh u la ai ka San Doloi bad tymmen Shnong ha ki Manih katba iaka San Pator u la ai ha ki Matong. Ia ka jingsynshar ha Raid Nongtluh la peit la khmih da u syiem ryngkat bad ki long san na ki kur Laloo, Manih, Matong bad kiwei pat ki kur jong ka raid, kinc ki peit ia ka jot ka pei ka khia ka shon jong u khun u hajar jong ka raid baroh kawei. Ia ka jinglong ba ha khlieh duh la shimti da u syiem, bud sa ka kur Laloo, Manih bad Matong. U Buda syicm u dei na ka jait syiem Kuba kiba wan na sha ri Dkhar. Ia u la pynsmai pynspong syiem da u Mukda Sangot uba dei naka jait Laloo, ban long u syiem ka Raid Nongtluh. Hadien katto katne por la wan sa u Dorjang Malai bad ka kynbuh jong u. Dei ha kata ka por ba ka raid Nongtluh kala paw pyrthei bha, la bna iaka ba ka long kawei na ki Raid kiba khraw bad khlain, ha kaba ka nam jong ka, ka la saphriang kylleng kylleng. Ka Raid Nongtluh ka don la ka kut, ka khyrdop da dwar kaba skhem, ki kharai palit kiba iar bad jylliew ban iada naka jinghiar thma ki nongshun. Hamar ba la phuh la phieng bha ka shnong ka thaw bad ka

Raid baroh kawci, ba u Syiem Sutnga u la byrngem ban hiar thma pyrshah iaka Raid Nongtluh. U la skuiñ ban iohsngew iaka nam jong ka, kaba la bna kyllcng. Ka Raid Nongtluh haba kala bna ia kane ka jingbyrngem thma, kala leit pan jingiarap na u Dorjang Malai, u khlawait ba triem ban iada iaka nongbah ki da kular ruh ia u ban ai ia ka khyndew ka syiap, katba u bad ka kynhun jong u ki donkam ryngkat ka niam ka rukom hapoh ha raid Nongtluh. Hadien ba la kut noh ka thma da ka jingiasuk hapdeng ki arliang mamla (Syicm Sutnga bad Syiem Nongtluh), U Buda syiem ryngkat bad u Mukda Sangot lcm bad kiwei de ki longsan mansan ka raid ki la pynspong bad ai ha u Dorjang Malai iaka nam Daloi, ryngkat ka khyndew ka syiap, ka duwan dupat bad ka niam ka rukom kumba kila kular ia u shuwa ka thma.

Hadien ka thma pyrshah ia u syiem Sutnga la don sa uwci pat u syiem u ba kwah ban hiar thma ia ka Raid Nongtluh bad uta u dci u syiem Thaiang. Ki Thaiang ki la wan sha ka Nongbah Nongtluh bad ki la poi haduh Wah Mawjem. U Shak Syiem uba synshar ia ka Raid ha kata ka por, u la pynmih ka adong ba la khang pyrshah ia kino kino ki pait ki raiot jong ka raid ban leit sha ki lyngkha ki risai jong ki. U la pynmih ruh ka hukum ia baroh ki khmat shynrang ban kieng atiar ialade da ka wait ka stieh. Hynrei la don kawei ka bricw ka ba kyrteng ka Thu Manih, ka bym shym la kohnguh ia kane ka hukum, ka da khein shngain ba u don u lok jong ka u Jaikhir Barim, uba long ruh uwei na ki khlawait Thaiang, ka la leit ban ia kynduh ia u ha Wah Mawjem. Ka tang shu poi hangta, u lok jong ka hi u la

pom pyniap ia ka habar ka khyrdop, ha Wah Mawjem, kaba don ha Law Myrsiang. Ia kane ka jaka u syiem Nongtluh lem bad ki longsan mansan jong ka Raid, ki ai noh haka kur Manih, namar ki kheiñ ba ka dei ka khyndew umsnam jong ka kur Manih, lyngba ka jingiap jong ka Thu Manih.

Ha kane ka thma u Der Malai uwei na ki khlawait ba radbah jong ka raid u la ia don lang ha kti ha kjat jong u Shak Syiem. Ha kane ka Thma ki Nongtluh ki la jop pyrshah ia ki Thaiang, ki la pynliem lyndang lut ia ki khlawait jong ka Raid Tlaiang. Ia katei ka jaka ba la ai da u syiem bad ki longsan mansan jong ka Raid Nongtluh ha ka kur Manih, ki Manih ki dang long ki trai hok jong ka bad ia kane la pynshisha shuh shuh da ka jingai dulir jong u syiem Raid Nongtluh ha ka 27th March 1972.

KI KMIE TYMMEN BAD KI KNI RANGBAH KA KUR lem bad I Rev. S.N. Manih kiba la lah ban poi ha ka General Meeting kaba lai kaba la long ha Mawlong (Raid Nongtluh) Ri-Bhoi District.

KA JINGHIAR PATENG KI DALO NA KA KUR MANIH

Na ka liang ki Daloi Raid naka Manih, kiba long ki nongsynshar kiba iarap lem haka im ka iap ka khia ka shon ha ka Raid Nongtluh ki long kine harum -

1. Jarlu Manih

2. U Larmut Manih

3. U Eh Manih

4. U Ador Manih

5. U Kon Manih

6. U Saton Manih

7. U Nirot Manih

8. U Smal Manih - Uba dang long haduh mynta mynne.

Kumta kum ka kur Manih baroh kawei ngi sngewsarong ba ngi don haduh phra ngut kiba la shimti ia kane ka kam Daloi hapoh jong ka Raid Nongtluh.

Ka long kaba sngewtynnad bad shoh jingmut ban iathuh kyndiat shaphang u Ador Manih, uwei na ki Daloi ba ka kur Manih ka la pynmih. U dei u Daloi uba saw na ki Daloi Manih hapoh ka Raid Nongtluh. Une

u don ia ka jinglong ba kyrpang bad kham pher na kiwei pat ki para briew, ha kaba u don artylli ki sohpet. Dei une u Daloi uba la ioh ruh ia ka shyrtong jong U 'sein-iong. Kaba la pynlong ia u ban don ia ka bor pyrkhat kaba kham pher na kiwei pat ia kaba u ju pyndonkam ha ka por ba u leit shong dorbar. U long u briew u ba stad bad proh jingmut shibun. Ia kane ngi lah ban ong namar ym ju kham don koit uba lah ban pynrem nia ia u, wat la ka long ha dorbar ne ha ka thma ka ktien.

KA JINGHIAR PATENG BAD JINGSAPHRIANG JONG KA KUR MANIH.

Kat kum ka jingioh lum jingtip jong ngi ia ka jingdon jong ki kur Manih, hapoh ka Ri Khasi Jaintia ngi lah ban pyni kumne harum:-.

Kiba khambun hi ki don myntà hapoh ka Raid Nongtluh, ha kine ki shnong:

1. Mawlong
2. Diwon

Ha Raid Nongbri ki don ha :

1. Umsaw Nongbri
2. Kbet

3. Nongsangu

4. Umta

Ha Raid Nongtham :

1. Pamlaban

2. Umkra

3. Umlaiteng

Ha Riad Iapngar :

1. Umshiaw

Ha East Khasi Hills :

1. Mawlai Iewrynghep

2. Umlyngka

3. Golf-flink

4. Umsaw Khwan

5. Mawiong

6. Sumer.

1. Nongbri :- Ki don ruh katto katne kiba la poi sha Raid Nongbri, kaba nongkong eh kaba la poi sha kane ka Raid, ka dei ka Ngot Manih bad la ki khun 4 ngut, ka Sajot Manih, Khani Manih, ka Shyrpi Manih bad ka Sajir Manih. Na kine ki 4 ngut shipara, ka Sajir ka la leit shong noh sha Umdohkha. Ka Sajir ka don kawei ka khun kynthei

kaba kyrteng ka Eris Manih. Na ka Eris Manih la ioh iwei i khun kynthei bad ka kyrteng jong ita i khun ka long ka Tros Manih. Mynta kane ka khun jong ka Eris Manih ka shong ka sah ha Mawlyngkhung kaba hap hapoh ka Raid Mawthoh.

2. Nongtham :- Ha kata ka jingiaphet shnong na Lyngkdong Malawoi, kawei na ki longkmie jong ka kur Manih kaba kyrteng ka Nar ka la leit shong shnong sha Ingjal, kane ka don ar ngut ki khun kynthei, kawei ka shongsah hangta katba kaba bud ka Tule Manih ka phet noh nangta bad ka leit shapoh ka Raid Nongtham. Ka daw bala pynlong ia ka Tule Manih ban mih shnong noh nangta ka long namar ba kim ia sngewthuh jingmut shipara, halor ka kam Iing kam sem, ka khyndew ka shyiap bad ka spah ka phew. Ka Tule Manih ynda ka la poi ha Raid Nongtham ka la ioh 5 ngut ki khun (1) Than Manih (2) Ka Symbuh (3) U Klat (4) Mana Manih (5) Ka Shoin Manih. Na kine ki san ngut shipara ka Shoin Manih bad ki khun ki kti jong ka ki leit shong shnong noh sha Umlaitteng ka shnong kaba dang hap hi hapoh ka Raid Nongtham. Katba ki khun jong ka Than Manih bad ka Symbuh bad ki ba hiar pateng na ki, ki dang don mynta ha kine ki shnong Pamlaban bad Umkra bad kiwei pat ki shnong kiba hap hapoh ka Raid Nongtham. Kawei na ki khun ksiew jong ka Shoin Manih, kaba sah ha Umlaitteng ka leit shong mynta sha Umshiaw ka shnong kaba hap hapoh ka Raid Bhoi Lasa (Umroi). Ha Raid Nongtham ki Manih ki long kawei na ki kur ba la rim tam bad ki la ioh ia ka bhah ia ka bynta ha ka jing synshar khadar kum u Daloi Raid. U Daloi ba khatduh eh naka kur Manih hapoh ka Raid Nongtham u dei u Dwet Manih.

Khyndiat shaphang U Sakri Manih :- Ka Umlaitteng ka dei ka shnong kaba don harud ka wah Umiam. Bad ki briew kiba shong ba sah ha kane ka shnong ki ju sngew tynnad bha ka leit khwai lane tong dohkha ha kane ka wah Umiam, ka daw ka long ba ka shnong hi ka don hajan eh ia ka wah, kaba pynlong ia ki ban ioh jingtah miet step. Te la iathuh ba une U Sakri Manih ruh u long u briew uba sngewtynnad bha ban leit tong dohkha sha kane ka wah Umiam, bad man ba u leit tong dohkha um ju wan thylli sha ïing bad kane ka jingioh bha jong u ka la pynlong ia kiba bun ki briew ban sngew phylla bad sngew lyngngoh shibun. Te hynrei ha kaba khatduh la sngewthuh noh ba kane ka jingioh dohkha ba phylla jong u ka dei na ka daw ba u ioh ia ka Puri um na kane ka wah umiam bad ia kane u la iathuh bad pynpaw hi da lade ha ki Kur ki jaid jong u. Te ha kawei ka por u Sakri u la ong hala ki kur ki kha ki man ba u la dei ban leit sah noh sha ïing jong ka puri kaba dei ka lok jong u. Shuwa ba un mih napoh shnong u la buh kawei ka dak naka bynta jong ki ban peit la u dang im ne u la iap. Kata ka dak ka long ba u la tah da ka shun ha uwei u maw ha ka dur pyllun kum u "O" u da ong artad kumne; "haba ngan leit noh bad ka puri sha ka jaka shong jong ka, lada jia ba ngam lah shuh ban wanphai, kane ka shun kaba nga tah kan kylla rong. Lada ka kylla rong te to tip ba ngam don shuh ha kane ka pyrthei." Ka long kaba phylla shisha ba kata ka dak ba u buh ha uta u maw, mynta ka la kylla rong shisha. Ia kane ka dak ngi dang lah ban iohi haduh mynta mynne bad la khot ia une u maw da ka kyrteng "Phrang kabih"

3. Umsaw Khwan :- Na ka liang ka jinghiar pateng, kiba la poi nongkong eh sha Umsaw Khwan dei ka Dhar Manih. Na ka daw jong ka 'nemsniew kaba la jia ha ka Raid Nongtluh, ka jingkyrduh ka la wan khamtam ha ka liang ka bam ka dih. Ka Dhar kum ka kmie kam banse ban mih noh nangta na Nongtluh ban wad ia la ka bam. Ka Dhar ka don arngut ki khun shynrang ha ka por ba ka mih na nongtluh, u Mlon bad u ba ar dei u Klon. Dangstep phyrngap ka la khreh ban phet shnong noh nangta ryngkat bad la ki khun, ka da rah ruh katto katne ka jingbam ban lait naka jingiap tyrsaw ha lynti. Ka jingiaid lynti ka long kaba jlan bha, ki hap ban kiew ia ki thiep ki jur, ki at ki them. Ka lynti ka ba ki iaid ka long shisha ka ba jynjar sat, namar dang rben ki khlaw bad dang bun ki mrad ki mreng kiba runar ba lai phew jait. Ki khun namar ba ki dang rit ki iam, ki lynñiar da ka jing tieng haba ki iohsngew ia ka jinkyrhuh ki mrad, ki la sngewthait bad ki kjat kim ai jam shuh ia ki. Hynrei ka kmie ka ialeh ban pynshlur da kaba khroh bad ki iaid katba lah ei la ka bor thop shi thop. Katba ki nangiaid kumne ki kjat kim lah kyrshan shuh artad ba la wan lap noh ka miet, kumta ki la sah hapdeng ki lawbah lawsan, khlem jingda khlem jingker, ki shah ruh u slap u phria ka eriong erngit. Ka kmie ka pynthiah ia la ki khun ha trai ki diengbah. Kum ka briew ka tlot, ka sngewthuh biang biang ba kam lah ban leh ei ei ruh da la ka bor. Ki mrad khlaw ba shyrkhei kiba don ha kata ka lawbah ki la sma briew, ki iw ki thwet iaki baroh shimiet. Ka Dhar ka la dem ban duwai ha ki 'lei kur jong ka ba kin synran bad

iada iaka bad ki khun jong ka hangta hapdeng khlaw, kumta kine baroh lai ngut kim shym lei lei, ki la lait na ki tyrsim jong ki mrad khlaw, hynrei mynta shano kin phai. Hadien ka jingiaid da ki bun bun sngi ki la wan poi ha Umsning. Hangta ruh ka nusib jot ka wanlap iaki, ha kaba ki la poi leit sah basa haka iing ki briew ki bym da tharai bha (nongri thlen). Kum ka kmie kaba don la ka jingkit kaba khia, kam shym la ioh thiah ha kata ka miet, ka ialeh bad sumar bad ri kyndong ia la ki jong ki khun rit ban lait na kino kino ki jingsniew, ryngkat ka duwai ka phirat ha ki 'lei kur. Kumba ka la duwai ki lei kur ruh ki la shah shkor ia ka jingduwai jong ka ha kaba ki la ri la sumar iaka bad ki khun jong ka baroh shimiet. Hadien ba ki la mih noh na Umsning ba ki sa wan poi ha Umsaw Khwan, da kaba iaid da ka kjat. Dei ynda ki la poi ha Umsaw Khwan ba ki sa ioh jaka shong bad jaka sah kaba biang da ka jingiakynduh shongkha jong ka bad uwei u briew ba sbun mynsiem uba dei u myntri jong u syiem Mylliem. Ynda kila iashong katto katne por ki sa ioh iwei i Khun kynthei bad ki la ai kyrteng da i Synlor. Haba ka Synlor ka la samla bad pura ka rta ka la ia poi kha bad u Kriang Laloo, bad ki la ioh lai ngut ki khun, arngut ki kynthei bad iwei i khun shynrang, Ka kyrteng jong kita ki khun ka long: ka Nomisibon, u Delishon bad ka Jesibon. Na kine ka ba khatduh eh ka poi shong shnong noh ha Mawlai. Dei hangne ha Mawlai ba ki la roi parum pareh, ki khun ki ksiew shynrang bad kynthei jong ka Jesibon. Ka don bun ngut ki khun, bad ka khun baheh duh jong ka ka Etina Manih ka leit shong noh sha Umlyngka, lem bad la ki khun ki ksiew.

IA KANE KA DUR LA SHON HA KA SNEM - 1994 HA DIWON
(RAID NONGTLUH) RI-BHOI DISTRICT

Ka Kur Manih ka don ka jingiadei lane jingiateh kur bad bun kiwei pat ki jait kur, katba ngi lah ban tip ne lum ki long kine harum:-

1. Ingjal :- Ki Ingjal kiba sah mynta hapoh ka shnong Ingjal bad kiwei pat ki shnong ba marjan bad ka ki dei ki Manih trai, hynrei la pynkylla noh ia ki sha ki Ingjal namar ki shong ki sah hapoh kata ka shnong. La khot iaki da ka kyrteng shnong. Katba haka jingshisha ki dei ki khun ki ksiew ka Nar Manih ka kmei jong ka Tule Manih kaba la leit poi sha Raid Nongtham.

2. Ka Mawphniang Bhur :- U Syiem Nongbri u la shim da ka Sen Manih ban long ka Mahadei jong u. Hynrei namar ba ym pat don kawei ruh ka ïing na ka jait Manih hapoh ka Raid Nongbri, u longsan mansan naka jait Mawphniang u la sylla bad pynbor ia ka Sen ba kan kam ialade ba ka dei na ka jait Mawphniang khnang ba kan long kaba i don burom ia ka kum ka Mahadei jong u Syiem. Namar ba ka jait Mawphniang ka long ka jait ka khong kaba iar bha u tnum u tyndai hapoh ka Raid Nongbri. Ia ki khun ki ksiew jong ka Sen la khot noh Mawphniang Bhur (ia baroh kiba hiar pateng na ka Sen Manih). Dei na kane ka daw lane jingjia kaba la wallam iaka jingiateh kur hapdeng ki Manih bad ki Mawphniang Bhur. Suki suki kiwei pat ki jait Mawphniang ki bym dei na ka kpoh jong ka Sen ruh ki sdang ban ia kam lem kumba kam ki khun ki ksiew jong ka Sen Manih.

3. Tron :- Na ka daw ba u Dun bad u Luta Manih kim don para kynthei, U Luta Manih u la leit shim tnga ia ka Phir Tron kaba dei ka Mikir, ba kan long ka nongri ia ka jait ka khong jong u. Ka ju dei hi ruh ka dustur jong ki ban ai jait sha u shynrang, namar kata ia ki khun ki ksiew jong u Luta Manih bad ka Phir Tron ki ai jait sha U kpa jong ki hi. Suki suki kane ka pynlong ia kiwei pat ki Tron ban sngew ieid sngewjan ia ki Manih bad sdang ban ia kam kur.

4. Sakra :- Naka daw ba ka kur Manih kala pyllait im ia ki lai ngut shipara jong ka kur Sakra, ar ngut ki kynthei bad uwei u shynrang, naka shyntur jong u labah lasan. Da kaba ki ud ki nam ha ki "lei kur jong ki, ki phah da u pyrthat ban pyniap ia uta u labah. Nalor kane ki Manih kila pynseng pyndang ia ka niam ka rukom ka Mawpun Mawbah ia ki Sakra. Kumta naduh katei ka por ka la don ka jingiadei ba iajan bha hapdeng ki Manih bad Sakra bad suki suki kala kylla sha ka jing ia kam kur, ha kaba kim bit ban ia poi kha.

5. Saphai :- Ka jingiateh kur bad ka jait Saphai ka dei na kawei ka jingjia hapdeng ki arngut ki long kmie kawei na ka kur Manih bad kawei na ka kur Saphai. Kine ki arngut ki longkmie ki la ia leit tongdoh sha wah ha kawei ka sngi. Ka Saphai kala ioh bun bah ki dohkha katba kata ka longkmie Manih pat kam shym la ioh eiei. Ka Saphai ka la ioh bun ki dohkha namar ka la tynsat ia uwei u maw ba phylla uba ka la ioh napoh wah. Ynda, ki la ia kynduh, ka Saphai ka la kylli nyngkong eh ia ka longkmie Manih la ka ioh ne em, ka longkmie Manih kala jubab ba kam shym

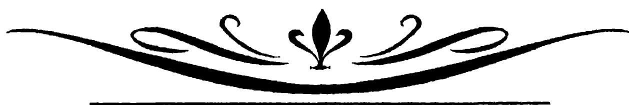
ioh ei ei. Kumta ka longkmie Saphai ka la bthah ia ka longkmie Manih ban pyndonkam da uta u juh u maw. Ynda ka la leh kumta ka ruh kala ioh shibun bah ki dohkha. Ynda ki la leit phai sha ïing ki la khot ia ki longkñi na baroh arliang ban wad ia ka daw jong utei u mawleiñ pyllon ba la ioh da ka Saphai. Haba ki longkñi na baroh arliang mamla kila shat la kheiñ ha ki lei kur jong ki da ka 'leng syiar. Ka shat ka kheiñ ka iathuh ba ki don ka jingiadei shikur. Naduh kata ka por ki sa sdang ban ia tang kur haduh mynta mynne.

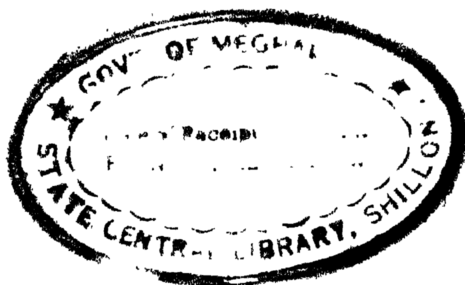
6. Lapang :- Ym don ha tip tikna iaka daw tynrai kaba la wanrah ia ka jingiateh kur hapdeng ki Lapang bad ki Manih. Hynrei la tip ba ki ia long shikur, ha kaba kim lah ban ia poi kha haduh mynta. Ym pat ju don hapoh ka Raid Nongtluh lane ha kiwei pat ki Raid kiba la ia poi kha kat haduh u pud ka sang kama. Namar kata ki Manih ki ia long shi kur bad ki Lapang.

7. Trang Kling :- Ka kur Trang Kling namar ba kam don shuh ki longkñi ha ki por ba kham mynshuwa, kim don ruh ka niam ka rukom hapoh ka kur ka jait. Kumta ki Manih ki la pynseng pyndang ia ka niam ka rukom, ka mawbah mawpun na ka bynta jong ki, ha kata ka por jong ka jingsah khyllung khynnah jong ki. Dei naduh kata ka por ba ki Manih ki ri ki kdup ia ki Trang Kling bad ki sa iatang kur noh

8. Rympeit :- Haka jingiadei bad ka kur Rympeit ruh ym shym la lap satia ia ka daw tynrâi ne ba tikna. Hynrei katkum ba la ioh jingtip wer wer na ki 'tymmen ki san ka don kawei ka Raid ha kaba ki Manih bad ki Rympeit ki ia kam kur.

Nalor kine kiba la kdew bad jer kyrteng haneng dang don shuh shuh shibun kiwei pat ki kur ki jait ba ki Manih ki iadei kur. Kita ki long : Matalai; Sujai; Mujai ; Lakin bad kiwei. Ka jingiateh kur ne ia kam kur bad kine kam shym la long kaba shai ne paw shynna tip na kano kano ka daw, hynrei haba la jer la thoh haduh mynta ym pat don satia ka jingia poi kha hapdeng jong ka kur Manih bad kine ki kur, ki ju kit lang ruh iaka khia ka shon jong kitei ki kur la kum la ka kur trai.

GOVT. OF MEGHAL ... STATE CENTRAL LIBRARY, SHILLONG

STATE CENTR RARY, SHILLON

Printed by Generous DTP Centre, Shillong - 2 Ph. No : 242336